

Etika

- slovo etika z řeckého *ethos* = zvyk, mrav, obyčej, ale i zvláštnost
- pojmenování etika často zaměňováno za morálku (z Ciceronova *moralis*) – to spíše praktická a předpisová stránka etiky
- další alternativní názvy: dobrověda, mravověda, mravouka – zachycují jen některou ze stránek etiky → nedostatečné
- původní řecké *ethos* – znamenalo také stáj či v souvislosti s člověkem společné místo k žití konkrétního společenství, kde se vzájemnými vztahy a interakcemi vytvářely společné obyčeje a mravy, které byly závazné jak pro celek, tak i pro jednotlivce
- etika = nauka zabývající se správným jednáním v lidském společenství
- etiku chápeme jako uplatňování normativů mravní povahy, jako množinu principů k rozhodování mravních problémů, o správném řádu lidských činů

Informační etika (IE)

- etika uplatňovaná v praktické činnosti vykonávané ve všech fázích životního cyklu informace profesemi, které mají s životním cyklem informace co do činění
- široce vymezené – skupina profesionálů: inf. pracovníci, knihovníci, ale i žurnalisté, vydavatelé či informatici, učitelé či politici
- u počátků informační etiky stojí zájem o etiku informační práce

Informační etika

- pojem informační etika poprvé použit v roce 1988:
 - **Rafael Capurro**: Informationnsethos und Informationsethik, zakladatel Mezinárodního centra pro inf. etiku
 - **Robert Hauptman**: Ethical Challenges in Librarianship. V roce 1992 zakládá Journal of Information Ethics

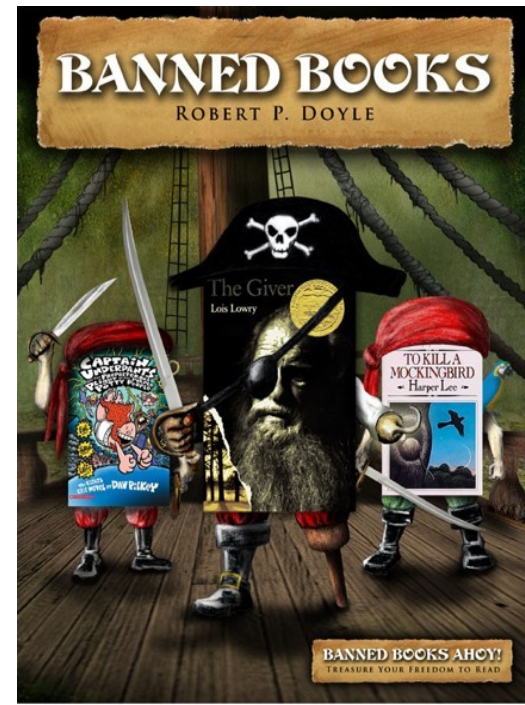
Informační etika

- **Cappuro** chápe inf. etiku jako:
 - **popisnou teorii** mocenských struktur a jejich vlivu na přístup k informacím a tradicím
 - v současném světě i v minulých epochách a různých kulturách
- inf. etika má i **hodnotící rovinu**:
kritizuje morální přístupy a tradice v inf. sektoru na individuální i kolektivní úrovni

Informační etika

- **inf. etika se dle Capurra zabývá:**
 - vývojem morálních hodnot v informační oblasti
 - vývojem etických konfliktů v inf. oblasti
 - skrytými rozpory a záměry v inf. teorii a praxi
 - informačními mýty a dezinformacemi
 - vysvětluje vytváření nových mocenských struktur v inf. oblasti

Informační etika

- Capurro hledá původ inf. etiky ve starověku – v západním světě **historicky tři základní problémy:**
 - antika – problém svobody projevu
 - novověk – problém svobody tisku
 - současnost – problém svobodného přístupu

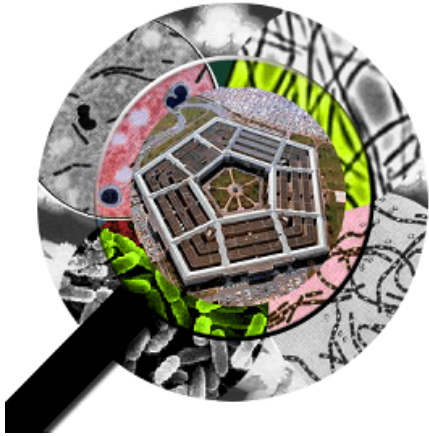
Základní definice

- Informační etika je umění a věda usilující o zvýšení citlivosti a uplatnění metod při posuzování morálních hodnot a činností v oblasti aplikace informací a informačních technologií v životě společnosti.

Rozsah IE

- Informační etika znamená něco jiného pro odborníky z různých oblastí:
- Počítačová věda (počítačová etika)
- Ekonomie a management (obchodní etika)
- Medicína (lékařská etika)
- Filozofie informace
- Knihovní a informační věda

Informační etika

oblasti jimiž se primárně zabývá:

- právo na informace, obchodování s informacemi
- ochrana soukromí, obchodního tajemství, autorských práv
- svoboda projevu a její zneužívání
- šíření dezinformací, lživých informací, pomluv
- omezování lidské svobody informačními systémy

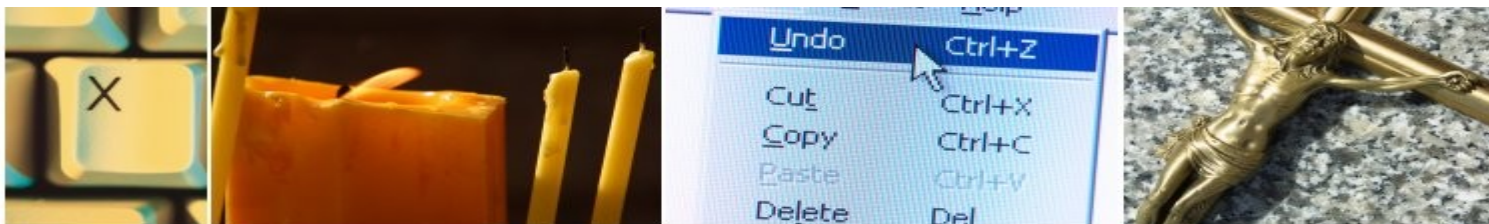
Informační etika

- použití a zneužití informací
- použití a zneužití informačních a komunikačních technologií
- profesní etika informačních oborů (knihovnictví, informační věda a systémy, biomedicínská/genetická informace, všechny druhy otázek o morálních hodnotách a veřejné politice

Informační etika

- svoboda projevu
- právo na informace
- proto i v informačním prostředí vzniká řád správného jednání, řád správných činů, který je zkoumán informační etikou
- u nás se jako první zajímal o tuto oblast **Karel Janoš** – skripta Informační etika, dále Činčera

Informační etika

- **Cíle inf. etiky:**

- poukázat na potřebu etiky pro osoby pracující ve sféře informací
- tematizovat jednotlivé problémy a zapojit inf. pracovníky do dialogu → přijímání etiky
- zvýšit úroveň a profesionalitu inf. práce jako služby společnosti
- zvýšit prestiž inf. pracovníků a knihovníků
- přispět k tomu, aby inf. byly faktorem příznivě působícím na morální rozvoj společnosti
- zvýšit pocit odpovědnosti inf. pracovníků za porušování IT

Počítačová etika

- počítačová revoluce → vznik počítačové etiky - computer ethics – nesprávně zaměňována s inf. Etikou
- prudký rozvoj ICT → požadavek na vytvoření specializované etické disciplíny řešící nové morální problémy
- **některé z těchto problémů:**
- modifikacemi starých problémů (krádež počítače jako krádež jakéhokoliv jiného materiálního předmětu)
- jiné po transformaci comp. technologiemi získaly nový význam (krádež softwaru – nová forma)
- některé před námi vyvstaly prvně (počítačová kriminalita)

Počítačová etika

- CE – průvodce a rádce při rozhodování, jak správně užívat nových technologií, poskytuje zázemí pro řešení morálních dilemat souvisejících s informatizací
- CE chápána jako analýza přirozenosti a společenských dopadů počítačové technologie a analýza postupů pro její etické užívání

Antiplagiátorská politika

- Prosazuje akademickou poctivost
- Postihuje plagiátorství, včetně plagiátorství neporušujícího autorská práva
- **Antiplagiátorská politika Kabinetu knihovnictví** (Studijní předpisy na stránkách VIK):
 - jakákoliv úloha, obsahující plagiátorské materiály bude hodnocena známkou F, vztahující se na celý kurz. Postihy mohou být i tvrdší v závislosti na vážnosti přestupku

Antiplagiátorská politika

- Dr. Russel Williams z Floridské Státní Univerzity nabízí tyto rady pro vyvarování se neúmyslnému plagiátorství:
 1. pokud přebíráte z jakéhokoli zdroje materiál, který není váš a vkládáte ho do své práce, musíte poskytnout buď přiměřenou poznámku pod čarou, koncovou poznámku, vsuvku nebo bibliografickou referenci na zdrojový materiál
 2. každý materiál citovaný doslovně z jiného zdroje musí být uzavřen v uvozovkách a jeho zdroj označen tak, jak je zmíněno v 1)
 3. materiál nepřevzatý z textu doslovně, ale pouze parafrázovaný musí být také označen způsobem určeným v 1)

LITERATURA

- CAPURRO, Raffael. Ethical Challenges of the Information Society in the 21st Century. [online] 2000 [cit. 2005-01-10]. Dostupné z: < <http://www.capurro.de/infoconcept.html> >.
- CAPURRO, Raffael. Moral Issues in Information Science. *Journal of Information Science*. 1985, Vol. 11, No. 3, str. 113 – 123.
- ČINČERA, Jan. *Informační etika: Sylabus k bakalářskému studiu informační vědy*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2002. 81 s. ISBN 80-210-2981-1.
- JANOŠ, Jan. *Informační etika*. 1. vyd. Praha : Česká informační společnost, 1993. 134 s.
- JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Triton, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.